
СТАНОВИЩЕ

ОТ ДОЦ. Д-Р ДЕСИСЛАВА АЛЕКСАНДРОВА ЛИЛОВА (СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“)

ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА ИВА СТОЯНОВА СТОЯНОВА

НАЦИОНАЛНИЯТ ИСТОРИЧЕСКИ РАЗКАЗ ЗА БЪЛГАРСКОТО ВЪЗРАЖДАНЕ: РЕПРЕЗЕНТАЦИИ В НАЦИОНАЛНИЯ ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ В ПРОФЕСИОНАЛНО
НАПРАВЛЕНИЕ 3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ

ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „КНИГОЗНАНИЕ, БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ, БИБЛИОГРАФИЯ – МЕЖДУСЕКТОРНИ
РЕСУРСИ: БИБЛИОТЕКИ-МУЗЕЙ-АРХИВИ“

Като научен ръководител на Ива Стоянова бих искала да изразя своето удовлетворение от съвместната ни работа. Заедно с това смятам, че е редно да отбележа приноса на проф. д.н. Симеон Недков за постигнатия резултат. Той е първият научен ръководител на докторантката и на него се дължат както мотивацията, така и насоките на изследване в началния етап от работата върху дисертацията. Поех функциите на научен ръководител след пенсионирането на проф. Недков преди близо три години и направих каквото беше по силите ми, за да запазя изследователския ентузиазъм, култивиран от него у докторантката.

Обръщам внимание върху научния етос на Ива Стоянова, тъй като смятам, че той има пряко отношение към най-важните достойнства на нейния дисертационен труд. Както е видно от приложените документи, Стоянова е задочна докторантка, която вече десет години работи като уредник в Националния исторически музей (НИМ), отдел „Културно-просветно движение през Възраждането“. В академичните среди няма много учени, които подлагат на критическо изследване историческото развитие на институциите, в които работят. Приоритет е грижата за формиране и опазване на институционалния престиж, което насърчава юбилейни чествания, но не и критични анализи. По мое мнение липсата на достатъчно саморефлексия е сериозен недостатък

на академичните среди у нас и затова се отнасям с уважение към ангажимента на Ива Стоянова да подложи на анализ музея, в която по настоящем работи.

Нейната цел е да установи причините, поради които епохата на Възраждането не намира адекватна репрезентация в Националния исторически музей и според мен в това отношение са постигнати няколко сериозни резултата. На първо място бих поставила продуктивно използвания опит на докторантката като музеен работник в институцията, която е обект на нейния научен интерес. Благодарение на професионалния си статут Ива Стоянова е успяла да проучи трудно достъпни сведения, съхранявани в архивите на Националния исторически музей, включително документацията на няколко нереализирани концепции за реформа на постоянната експозиция (с. 121-139). Също така това ѝ е дало възможност да направи интервюта с бивши и настоящи уредници в НИМ, които хвърлят светлина върху последователността и логиката на различните проекти за репрезентация на Възраждането. Бих обърнала внимание на стремежа към максимална изчерпателност, както и на усилието за систематизация на разнообразния емпиричен материал, тъй като това са водещи принципи на обсъждания дисертационен труд. В научна употреба са въведени непроучени досега документи и по мое мнение този откривателски елемент е приносно достойнство на дисертацията.

На базата на този изворов материал е изследван начинът, по който се формира и променя през годините репрезентацията на Възраждането в постоянната експозиция на Националния исторически музей. На анализ са подложени както генеалогията на отделните концепции, така и логиката и степента на тяхната реализация. Подходът на Стоянова се отличава с висока компетентност по отношение на направените досега изследвания върху културата на българския XIX век. Доброто познаване на специализираната литература позволява на докторантката да търси отговори на поставените въпроси в диалог с широкия диапазон от научни традиции, концепции и гледни точки в избраното за изследване научно поле. Водещо значение за посоката на анализа има убеждението, че нациите, по думите на Бенедикт Андерсън, са „въобразени общности“ и музеите играят ключова роля в стандартизирането на техните идентичности (с. 105).

На тази основа са съпоставени стратегиите за музеифициране на XVIII-XIX век, т.е. епохата, в която се формират нациите в Централна и Югоизточна Европа. Специален акцент е поставен върху културните институции в Унгария, Чехия, Сърбия, Хърватска и Гърция, чиито функции съответстват на българския Национален исторически музей. Сравнителната перспектива е сред най-продуктивните ресурси, от които черпи обсъжданият дисертационен труд. От една страна, тази сложна оптика дава шанс на Стоянова да наблюдава как аналогични събития произвеждат различни разкази и съответно различни отговори на въпроса „кои сме ние и защо сме такива“. От друга страна, сравнителната перспектива осигурява визия, която откроява общите механизми и ресурси за конструиране на колективна памет. Това е възможност за проследяване на процеса едновременно в широчина и дълбочина и смятам, че Ива Стоянова е използвала пълноценно потенциала на избраната от нея перспектива.

В резултат на това във финалната част на дисертацията е представена авторска концепция за осъвременяване на музейната експозиция в НИМ, посветена на епохата на Възраждането (с. 180-187). От моя гледна точка, приносният характер на този проект се дължи на две особености. На първо място бих посочила неговата обвързаност с изследователския метод на преплетените истории. Основната цел, както се изразява Стоянова, е експозицията да включи в музейния разказ „тези липсващи засега регионални и глобални контексти, за да репрезентира по-адекватно утвърждаването на българската национална идентичност“ (с. 180).

Иновативен характер има и втората особеност, а именно намерението за представяне не само на големия наратив, върху който се крепи колективната памет, но и на малките и лични биографични разкази за нацията и нейната идентичност. Стоянова смята за еднакво важни както сечението, така и разминаването между тях, тъй като изхожда от убеждението, че колективната памет се състои от взаимно противоречиви версии, които се борят власт над колективното въображение. Тя настоява, че на посетителя трябва да се предостави възможност за „избор“ (с. 183) и „диалог“ (с. 187), залагайки интерактивността и културата на участието в основата на своя проект.

В заключение бих искала да подчертая, че както в историческия анализ, така и в приложната част от изследването има приносни елементи и това позволява на автора да се включи в актуалния дебат за музея като една от институциите, които контролират формирането и употребите на историческия разказ. Убедена съм, че представеният за защита дисертационен труд отговаря на законовите изисквания, има сериозни качества и заслужава висока оценка. На тази основа с увереност ще гласувам за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Ива Стоянова и горещо се надявам, че нейният авторски проект за репрезентация на възрожденската епоха ще бъде реализиран, за да стигне до посетителите на Националния исторически музей.

25. 02. 2022 г.

гр. София

доц. д-р Десислава Лилова